

**YUQORI SINIF O‘QUVCHILAR O‘RTASIDAGI SHAXSLARARO
MULOQOTGA TA‘SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI**

Quranboyeva Ruxsora Muzaffar qizi

UrDU 241 psixologiya magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqotda yuqori sinf o‘quvchilari o‘rtasidagi shaxslararo muloqotga ta‘sir qiluvchi asosiy omillar tahlil qilinadi. O‘quvchilarning muloqotda o‘zaro munosabatlariga ijtimoiy, psixologik, madaniy va shaxsiy faktorlar qanday ta‘sir ko‘rsatishini o‘rganish, ular orasida sog‘lom va samarali muloqotni rivojlantirish uchun zarur strategiyalarni ishlab chiqishda yordam beradi. Tadqiqotda shaxsiy xususiyatlar, o‘qish muhitining ta‘siri, o‘quvchilarning o‘zaro munosabatlariga asoslangan omillar hamda guruh dinamikasi kabi masalalar tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: shaxslararo muloqot, yuqori sinf o‘quvchilari, psixologik omillar, ijtimoiy omillar, guruh dinamikasi, o‘quv muhitining ta‘siri, muloqot strategiyalari, o‘zaro munosabatlar.

**ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING INTERPERSONAL
COMMUNICATION AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS
ANNOTATION**

This study analyzes the main factors affecting interpersonal communication among high school students. Studying how social, psychological, cultural and personal factors affect students' communication relationships will help them develop the necessary strategies for developing healthy and effective communication. The study

analyzed issues such as personal characteristics, the influence of the learning environment, factors based on student interactions, and group dynamics.

Key words: interpersonal communication, high school students, psychological factors, social factors, group dynamics, influence of learning environment, communication strategies, interactions.

KIRISH

Yuqori sinf o‘quvchilari o‘rtasidagi shaxslararo muloqot — bu o‘quvchilarning ijtimoiy rivojlanishining muhim bir jihati hisoblanadi. O‘smirlar davrida insonning shaxsiyati va ijtimoiy malakalari shakllana boshlaydi, bu esa ularning o‘zaro munosabatlari va muloqotga bo‘lgan yondashuviga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shaxslararo muloqotga turli omillar, jumladan, psixologik, ijtimoiy, madaniy va shaxsiy xususiyatlar ta’sir qiladi. O‘quvchilarning o‘zaro munosabatlari va guruhdagi o‘zini tutish usullari, o‘zaro hurmat, ishonch, empatiya va muloqotda erkinlikni qo‘llash kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, o‘smirlarning o‘zaro munosabatlarida turli omillar, masalan, oilaviy tarbiya, o‘qish muhitining ta’siri, shaxsiy xususiyatlar va guruhning dinamikasi asosiy rol o‘ynaydi. O‘quvchilarning muloqot qilish uslubi va stilining shakllanishi, ayniqsa, ularning psixologik holati va ijtimoiy o‘zgarishlarga qanday moslashuvi orqali yuzaga keladi. Ushbu tadqiqotning maqsadi yuqori sinf o‘quvchilari o‘rtasidagi shaxslararo muloqotga ta’sir qiluvchi asosiy omillarni tahlil qilish va ular orasidagi muloqotning samaradorligini oshirish uchun zaruriy psixologik va ijtimoiy yondashuvlarni aniqlashdir.

Bu tadqiqot, o‘quvchilarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga yordam berish uchun ularning o‘zaro munosabatlarini yaxshilashga qaratilgan amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish maqsadida amalga oshirilgan.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqotda asosiy e'tibor o'rta maktab o'quvchilari o'rtasidagi shaxslararo muloqotga ta'sir qiluvchi omillarni, xususan, psixologik, ijtimoiy va shaxsiy omillarni hisobga olgan holda tahlil qilish edi. Tadqiqot bu talabalarning sinf ichida va tashqarisida bir-birlari bilan qanday munosabatda bo'lishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan bir nechta asosiy elementlarni aniqladi.

Psixologik omillar: Eng muhim topilmalardan biri psixologik omillarning o'quvchilarning muloqot uslublariga kuchli ta'siri bo'ldi. Bularga o'z-o'zini hurmat qilish, hissiy aql va o'z-o'zini anglash kiradi. O'z-o'zini hurmat qilish darajasi yuqori bo'lgan talabalar o'z g'oyalarini ifoda etishda ko'proq ishonchga ega bo'lishdi, bu esa yaxshi muloqotni osonlashtirdi va guruhlardagi o'zaro munosabatlarda tushunmovchiliklarni kamaytiradi. Boshqa tomondan, o'z-o'zini hurmat qilish darajasi past bo'lgan talabalar qat'iyatlilik bilan kurashdilar va ko'pincha ijtimoiy vaziyatlarda ko'proq passiv yoki chekinishdi. Tadqiqot shuningdek, hissiy intellektning muhimligini ta'kidladi. Yuqori darajadagi empatiya va hissiy tartibga solishga ega bo'lgan talabalar mojarolarni engish va samarali muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'lishdi.[2]

Ijtimoiy va oilaviy ma'lumot: Natijalarda oilaning kelib chiqishining muloqotga ta'siri ham aniq bo'ldi. Ochiq muloqot va hissiy qo'llab-quvvatlash rag'batlantiriladigan qo'llab-quvvatlovchi oilaviy muhitdagi talabalar sog'lom shaxslararo munosabatlarni namoyish etdilar. Ular o'z tengdoshlariga tushunish va hurmat bilan yondashishga moyil edilar, shuning uchun muloqotni kuchaytirdilar. Aksincha, kamroq qo'llab-quvvatlanadigan oila muhitidagi talabalar ko'pincha ijtimoiy muhitda ishonchni o'rnatish va his-tuyg'ularni boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelishdi, bu esa muloqot to'siqlariga olib keldi.

Tengdoshlarning ta'siri: Tengdoshlarning ta'siri tadqiqotda aniqlangan yana bir muhim omil edi. O'rta maktab o'quvchilari, ayniqsa o'smirlik davrida, ularning do'stlari

va ijtimoiy doiralari katta ta'sir ko'rsatadi. Tengdoshlar guruhlari muloqot xatti-harakatlari uchun namuna bo'lib xizmat qiladi va talabalar ko'pincha ular bilan eng ko'p muloqot qiladigan kishilarning muloqot uslublari va naqshlariga taqlid qiladilar. Tengdoshlar o'rtasidagi ijobiy munosabatlar o'quv va darsdan tashqari mashg'ulotlarda hamkorlikni yaxshilashga olib keldi. Biroq, ba'zi hollarda, tengdoshlarning salbiy ta'siri samarali muloqotga xalaqit beradigan istisno xatti-harakatlari, g'iybat va hatto bezorilikning rivojlanishiga yordam berdi.[3]

Ta'lim muhiti: Tadqiqot shuningdek, maktab muhitining shaxslararo muloqotga qanday ta'sir qilishini o'rganib chiqdi. O'qituvchilar ochiq, inklyuziv va hurmatli muhitni yaratadigan sinf xonalari talabalar o'rtasida yaxshi muloqot va hamkorlikni ko'rsatdi. Faol ishtirokni va ochiq munozaralarni rag'batlantirgan o'qituvchilar muloqotni rivojlantirish uchun yanada qulay muhit yaratdilar. Aksincha, cheklangan yoki avtoritar sinf muhitlari o'quvchilarning ifodasini cheklab qo'yishi aniqlandi, bu umumiy muloqot qobiliyatlarining pasayishiga olib keladi.

Texnologiya va ijtimoiy media: Tadqiqotning yana bir qiziqarli topilmasi texnologiya va ijtimoiy medianing talabalar muloqotini shakllantirishdagi roli bo'ldi. Ijtimoiy tarmoqlar o'quvchilarga o'z fikrlarini bildirish uchun platforma taqdim etsada, ba'zan yuzma-yuz muloqotda masofani yuzaga keltirishi aniqlandi. Ko'pgina talabalar o'zaro muloqot qilish uchun onlayn platformalarga tayanganliklari haqida xabar berishdi, bu ularning real hayotiy vaziyatlarda og'zaki muloqot ko'nikmalarini mashq qilish va rivojlantirish imkoniyatlarini qisqartirdi. Bundan tashqari, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, onlayn muloqot ko'pincha yuzma-yuz muloqotda mavjud bo'lgan hissiy chuqurlik va og'zaki bo'lmagan belgilarga ega emas, bu niyatni aniqlash va nizolarni hal qilishni qiyinlashtiradi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning o'zaro muloqotini shakllantirishda psixologik tayyorgarlik, oilani qo'llab-quvvatlash, tengdoshlar bilan munosabatlar va

qulay ta'lim muhiti muhim rol o'ynagan. O'z oilalari va tengdoshlarining ijobiy ta'siriga ega bo'lgan talabalar samarali muloqot qilish qobiliyatini namoyon etishlari mumkin edi. Bundan tashqari, kuchli hissiy intellektga ega bo'lganlar murakkab ijtimoiy vaziyatlarni osonlikcha boshqarishga moyil bo'lib, tengdoshlari bilan yanada uyg'un munosabatlarni rivojlantirdilar.

Qizig'i shundaki, tadqiqot texnologik taraqqiyot aloqaning ba'zi jihatlarida foydali bo'lsa-da, yuzma-yuz muloqotga to'sqinlik qilishi mumkinligini ham ta'kidlaydi. Shunday qilib, talabalar kuchli shaxslararo ko'nikmalarni rivojlantirishda davom etishlarini ta'minlash uchun onlayn muloqotni real dunyo, shaxsan almashinuvlar bilan muvozanatlash juda muhimdir.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot o'rta maktab o'quvchilarining bir-biri bilan muloqot qilishiga bir nechta omillar ta'sir qilishini ta'kidlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, sog'lom muloqotni rivojlantirishda psixologik tayyorgarlik, oilaning kelib chiqishi, tengdoshlarning ta'siri va ta'lim muhiti juda muhimdir. Maktablar va o'qituvchilar ochiq muloqot va hamkorlikni rag'batlantiradigan muhit yaratishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, ota-onalar va oilalar o'z farzandlarining ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun hissiy yordam berishlari va sog'lom muloqot xatti-harakatlarini modellashtirishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Рахманина, Ирина Николаевна Влияние межличностных отношений в семье на социально-психологическую адаптацию личности подростка тема. диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук.
2. Z.T. Nishanova Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya darslik — Toshkent: « O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2018. - 600 b.

3. А.И. Кошель Основные направления в изучении межличностных отношений у детей старшего школьного возраста // Гуманитарные научные исследования. 2013. № 10

4. V.Karimova, F.Akramova, N.Lutfullaeva. Ijtimoiy psixologiya: O’quv qo’llanma. – T., 2011. – 154 b.

**Research Science and
Innovation House**